

לגלות את האוטיזם בינקות

נורות האזהרה לאוטיזם עשויות להופיע כבר בחודשי החיים הראשונים - כך מעידים מחקרים מהשנים האחרונות. למרות זאת, ספר האבחנות של האיגוד הפסיכיאטרי האמריקאי מגדיר את האוטיזם כהפרעה המתפתחת עם השנים וכך מקשה על האבחנה המבדלת

חנה אלונים

תסמונת האוטיזם היא עדיין אחד האתגרים המדעיים במאה האחרונה. לפני כשנה נעשו שינויים מהותיים בהגדרתה במהדרון החמישית של ספר האבחנות של האיגוד הפסיכיאטרי האמריקאי DSM-5, אשר מעוררים מחלוקת מדעית ויוצרים קושי באבחנה המבדלת. מצד אחד, אוטיזם מתאפיין על פי הגדרה זו בלקויות חברתיות שתואמות גילם בוגרים (גן-בית ספר), ומצד שני מציינת ההגדרה שני תנן לראות סימני אזהרה לתסמונת כבר בינקות (לפני גיל שנה).

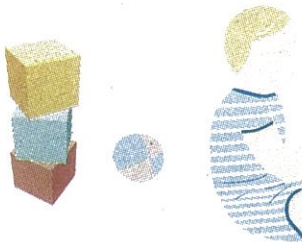
המהדרה הנוכחית מגדירה את האוטיזם כהפרעה המתפתחת בהדרגה עם השנים, שתסמיניה חברתיים ותקשורתיים בעיקרם. הקריטריונים צומצמו לשניים: קריטריון אחד הוא חסך ביצירת קשר חברתי; בהדריות חברתית רגשית, בהתנהגות תקשורתית לא מילולית ובפיתוח מערכות יחסים והבנתן; הקריטריון השני הוא התנהגות טקסית רפטטיבית: תנועות מוטוריות סטריאוטיפיות שהוזרות על עצמן (כגון תנועות סיבוביות, נפנופי ידיים), שימוש אובססיבי בחפצים (כגון החרתם), חוסר גמישות והיצמדות לרוטינה או לדפוסיים טקסיים (כגון סגירת או פתיחת דלתות אובססיביות), ויתר או תת-תגובה לגירוי חושי סביבתי (כגון רתיעה ממגע או חוסר יכולת לסבול טונים מסוימים).

קריטריון נוסף, הכולל עיינו כוב משמעותי בדיבור ודיבור חזרתי לא פונקציונאלי, הוצא מתוך הגדרת האוטיזם. הוצאתו היא זו שעומרת כרגע לטובת האבחון המוקדם משום שכך ניתן לאבחן באוטיזם גם תינוקות שאינם מדיברים עדיין.

ההגדרה מציינת שהסימפטום מים חייבים להופיע מההתפתחות המוקדמת ואילך, כלומר: בדרך כלל בשנה הראשונה והשנייה לחיים, אך הם עשויים לא להיבטא במלואם עד השלב שבו מתקיימות דרישות חברתיות מורכבות יותר.

ד"ר קתרין לורד, חברה בוועדת ההיגוי של חטיבת האוטיזם ב-DSM-5, ומי שחתומה על השינויים במהדרה והזמנה

סימנים בינקות שעשויים להעיד על אוטיזם

פעילות יתר כגון בכי מתמיד ללא סיבה רפואית

קשר עין ישיר עם חפצים

חוסר תגובה לקול ונוכחות הורה

גדילה מואצת של היקף הראש

פאסיביות יתר כגון חוסר בכי וחוסר עניין בסובב

חוסר קשר עין ישיר

חוסר רצון או התנגדות לאכול/לינוק

רתיעה ממגע של הורה

אלו ליקויים ביולוגיים שהתפתחו בשליש השני או השלישי של ההיריון, ממצאים אלו הם פריצת דרך מדעית, שכן הם מבססים את האפשרות שההתפתחות האוטיסטית מתחילה כבר בזמן העוברות. כלומר, שהתסמונת היא נידון-ביולוגית, המתפתחת כבר בהיריון, ולא כפי שנהגו לחשוב

להציגם בכנס של מרכז מפנה (עמותה המטפלת באוטיזם כבר משלב הינקות) במרכז לחקר המוח באוניברסיטת בריאלין, טרענת שאוטיזם הוא יותר מסך כל חלקיו, ולכן ילדים רבים נעים בין כמה אבחנות. כלומר, לעתים קרובות ניתן לראות אצל ילד הסובל מאוטיזם גם סימפטומים שאינם בהכרח קשורים בהגדרה היבשה אך עשויים להתלוות אליה (כמו הפרעות קשב וריכוז למשל), וכאן נדרשת מיומנות גבוהה לשם האבחנה המבדלת. בנוסף, לפני בדיקת חשד לאוטיזם, יש לעבור בדיקות שישללו תופעות רפואיות אחרות.

בישראל, גיל האבחון לאוטיזם הוא מן הנמוכים בעולם (בין שנה וחצי לשנתיים), ויש חשיבות להורידו לגיל שנה ואף יותר

שמדובר ברגסיה התפתחותית הגורמת לאובדן כישורים. לכן ייתכן שבעתיד הקרוב ניתן יהיה לאבחן את התסמינים מוקדם יותר ממה שחשבו עד כה.

מחקר זה מתווסף למחקרים נוספים מהשנים האחרונות המעידים כי נורות האזהרה עשויות להופיע כבר בחודשי החיים הראשונים. במחקר שהתקיים

במרכז מפנה במשך עשר שנים, ופורסם בכתב העת The Israeli Journal of Pediatrics ב-2011 ובכנס הבינלאומי למחקר באוטיזם (IMFAR) ב-2013, נבדקו קו באמצעות ניתוח קלטות וידאו 110 ילדים בשנת חייהם הראשונה, אשר אובחנו באוטיזם בהיותם בני שלוש. אצל 98 מהתינוקות ניתן היה לזהות סימני אזהרה מוקדמים המחשירים להקשר החברתי, כגון חוסר עניין בסובב, חוסר קשר עין ורתיעה ממגע של ההורה, אלא שלא בכל המקרים הם היו מובהקים באופן שנראה לכל עין.

לאחרונה הסתיים במרכז מפנה מחקר נוסף, שפורסם בשנה שעברה בכתב העת Journal of Infants, Child and Adolescence Psychotherapy. המחקר השוה בין שתי קבוצות: תינוקות (45 בני שנה-שנתיים) ופעוטות (39 בני שנתיים-שלוש) שאובחנו באוטיזם, כדי לבדוק את התקדמותם לאחר טיפול אינטנסיבי יומיומי קצר מועד. הטיפול התמקד בין השאר במשחק המעודד לקשר ושיתוף, בסביבה שקטה ומועטת גירויים, ללא רעשי רקע, ובמגע עדין של חיבוק ועיסוי. כל זה על מנת להעניק לתינוקות ולפעוטות ביטחון ולעודד אותם לקשר והדריות. נמצא כי 88.3% מקבוצת התינוקות השיגו בתוך שנה-שנה וחצי שיפור סטטיסטי מובהק בכל הקשור לתפקודי תקשורת, כגון: יצירת קשר, משחק, רכישת שפה, ושיתוף הזולת, בדומה לבני גילם. בקבוצה הבוגרת יותר השיגו 36% מהפעוטות תוצאות דומות. כלומר, ניתן לראות כי לאבחון וטיפול מוקדמים השפעה מכרעת על התפתחות התסמונת ועל היכולת למועד אותה משמעותית.

בישראל, גיל האבחון לאוטיזם הוא מן הנמוכים בעולם (בין שנה וחצי לשנתיים), ויש חשיבות להמשיך ולהורידו לגיל שנה ואף יותר באמצעות מעקב אחר הסימנים המוקדמים. זאת כדי לנסות לסייע לתינוקות הללו לנצל את חלון ההזדמנויות הקריטי להתפתחותם.

ד"ר חנה אלונים היא מומחית להפרעות התפתחותיות בספקטרום האוטיזם, מייסדת ומנהלת מרכז מפנה